

10 Inflace a nezaměstnanost

Cíle vyučovací hodiny

V rámci výuky se studenti seznámí detailněji s problematikou růstu cenové hladiny (inflace) a následně se vztahem mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti (koncept Phillipsovy křivky).

Cílem první části výuky je, aby student pochopil konstrukci cenových indexů, jejich odlišnosti a význam v makroekonomii. Výklad je směřován k pochopení důležitosti cenových indexů, ale současně také student musí chápat jejich omezení a nedostatky. Studenti budou schopni hodnotit rozdíly mezi nominálními a reálnými veličinami a jejich dopad na makroekonomické ukazatele. Dalším cílem je zhodnocení nákladů inflace a význam cenové stability pro reálnou ekonomiku. Student bude schopen vysvětlit, proč je požadavek cenové stability důležitý pro reálnou ekonomiku a jakou úlohu v zabezpečení cenové stability má centrální banka.

Druhá část vyučovací hodiny je věnována problematice vztahu mezi inflací a nezaměstnaností prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky. Cílem této části výuky je, aby byl student schopen rozlišit a vysvětlit (včetně grafického a algebraického vysvětlení) jednotlivé verze Phillipsovy křivky (původní mzdová Phillipsova křivka, cenová verze a verze rozšířená o inflační očekávání včetně konceptu racionálních očekávání). Problematika Phillipsovy křivky je současně pro studenty teoretickým základem pro vysvětlení makroekonomických politik, zejména limit omezujících měnovou politiku. Student bude tak schopen vysvětlit problematiku a nedostatky makroekonomických politik a interpretovat doporučení hospodářské politiky.

Po vyučovací hodině bude student schopen:

- vyhodnotit význam jednotlivých cenových indexů, způsob jejich měření a vysvětlit vypovídací schopnosti konkrétních cenových indexů v reálné ekonomice
- vyhodnotit význam nominálních a reálných veličin, přizpůsobování nominálních veličin míře inflace u konkrétních makroekonomických ukazatelů s praktickým dosahem
- vyhodnotit náklady inflace, negativní dopad inflace na reálnou ekonomiku a význam centrální banky pro zabezpečení cenové stability
- vyhodnotit a porovnat jednotlivé přístupy ve vztahu mezi inflací a nezaměstnaností prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky
- vyhodnotit význam jednotlivých přístupů pro praktickou hospodářskou politiku a vysvětlit omezující limity hospodářských politik prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky
- vyhodnotit vztah mezi mírou nezaměstnaností a produkční mezerou, vyhodnotit význam tohoto vztahu pro reálnou ekonomiku

Metody výuky

Základem výuky je studium zadané literatury – jednak učebnice a jednak několika doporučených článků. Studenti si dále mohou ověřit získané znalosti a mohou analyzovat veřejně dostupná data věnovaná jednotlivým cenovým indexům, jednotlivým ukazatelům míry inflace, vztahu mezi nominálními a reálnými veličinami (zejména prostřednictvím vztahu mezi nominálními a reálnými úrokovými sazbami). Student si může svoje znalosti ověřit na základě zveřejňovaných informací Českým statistickým úřadem nebo Českou národní bankou zejména prostřednictvím Zpráv o inflaci a Prognóz centrální banky. Student si může vztah mezi inflací, nezaměstnaností a produkční mezerou ověřit na základě veřejně dostupných dat (ČSÚ, Zpráva o inflaci ČNB, Makroekonomická predikce MFČR, případně prostřednictvím jiných analýz).

Hodnocení studentů

Studenti jsou hodnoceni během semestru na základě průběžných testů a na konci semestru formou ústní zkoušky.

Literatura

Povinná

Soukup, J., Pošta, V., Neset, P., Pavelka, T. (2018) Makroekonomie. 3. aktualizované a doplněné vydání. Management Press.

Kapitola se věnuje problematice cenových indexů a jejich vypovídací schopnosti, nákladům inflace, vztahu mezi nominálními a reálnými veličinami a vztahu mezi inflací a nezaměstnaností (prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky). V první části kapitoly je výklad zaměřen na index spotřebitelských cen a jeho konstrukci. Druhá část kapitoly se zabývá různými typy cenových indexů a jejich vypovídací schopností. Ve třetí části kapitoly je výklad zaměřen na problematiku nominálních a reálných veličin včetně významu inflačních očekávání a vlivu centrální banky. Čtvrtá část kapitoly se věnuje problematice nákladů inflace z hlediska reálné ekonomiky. Pátá část kapitoly se zabývá vztahem mezi inflací a nezaměstnaností prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky. Šestá část kapitoly se věnuje vztahu mezi mírou nezaměstnanosti a produkční mezerou (Okunův zákon).

Doporučená

Inflace – druhy, definice, tabulky

Webová stránka Českého statistického úřadu se věnuje problematice jednotlivých druhů inflace, včetně statistických dat, metodické příručky, jak se počítá míra inflace, a konkrétního složení aktuálního spotřebního koše. Článek je přístupný na stránkách Českého statistického úřadu: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs), A Short Guide for Users. European Communities, March 2004

Článek se zabývá problematikou Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen, jeho konstrukce, odlišnosti od národních indexů spotřebitelských cen. Obsahuje též odkazy na další relevantní literaturu. Článek je přístupný na webu Eurostatu na adrese:

<http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/statmanuals/files/KS-BE-04-001--N-EN.pdf>

Friedman, Milton: The Role of Monetary Policy. American Economic Review, vol. 58 (March 1968).

M. Friedman analyzuje, co lze a co nelze uskutečňovat prostřednictvím monetární politiky. Článek diskutuje negativní vlivy centrální banky a účinnosti měnové politiky a její dopad na míru inflace. Článek je přístupný na webu JStore na adrese: <http://www.jstor.org/stable/1831652> nebo na adrese <http://itech.fgcu.edu/faculty/bhobbs/Milton%20Friedman%20The%20Role%20of%20Monetary%20Policy.pdf>

Česká národní banka – Úloha měnové politiky

Webová stránka České národní banky, která se věnuje problematice cenové stability, proč je stabilita důležitá, jaké jsou náklady inflace, význam rozdílu mezi nominálními a reálnými úrokovými sazbami. Článek s dalšími odkazy je přístupný webu ČNB: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html

Akerlof, G. A., Dickens, W. T., Perry, G. I.: The Macroeconomics of Low Inflation. Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 1996, No. 1, 1996

Studie amerických ekonomů G. A. Akerlofa a dalších „*Makroekonomie nízké inflace*“ dokazuje na základě empirických dat z USA, že příliš nízká inflace vede k velkým nákladům v podobě neefektivní alokace zdrojů a k růstu nezaměstnanosti. Článek je přístupný na webu:

https://econpapers.repec.org/article/binbpeajo/v_3a27_3ay_3a1996_3ai_3a1996-1_3ap_3a1-76.htm

Phillips, A. W.: The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957. Economica, November 1958, pp. 283-299

Článek, kde A. W. Phillips na poměrně dlouhé časové řadě (97 let) pro data z Velké Británie odvodil, že existuje souvislost mezi vývojem nominálních mzdových sazeb a mírou nezaměstnanosti. A. W. Phillips odvodil, že existuje negativní a substituční vztah mezi mírou změny nominálních mzdových sazeb a úrovní nezaměstnanosti. Na základě tohoto článku se vztah mezi inflací a nezaměstnaností začal označovat jako původní mzdová Phillipsova křivka. Článek je přístupný na webové adrese JSTOR-u:

<http://links.jstor.org/sici?sici=0013-0427%28195811%292%3A25%3A100%3C283%3ATRBUAT%3E2.0.CO%3B2-V>.

Samuelson, Paul A. - Solow, Robert M.: Analytical Aspects of Anti-Inflation Policy. American Economic Review 50, no. 2 (1960), p. 177-94

Článek prezentuje modifikaci původní mzdové Phillipsovy křivky tím, že míru růstu nominálních mzdových sazeb zaměňuje za míru inflace. Na základě údajů z USA autoři došli k závěru, že substituční vztah lze nalézt i mezi vývojem míry inflace a změnami v míře nezaměstnanosti. Článek je přístupný na webové adrese JSTOR-u: <http://www.jstor.org/stable/1815021>

Milton Friedman: Inlace a nezaměstnanost. Přednáška při příležitosti udělení Nobelovy ceny, 13. prosince 1976

Článek je přednáškou při příležitosti udělení Nobelovy ceny za ekonomii M. Friedmanovi a je věnován problematice inflace a nezaměstnanosti, resp. problematice Phillipsovy křivky rozšířené o inflační očekávání. Článek představuje také koncept přirozené míry nezaměstnanosti, který M. Friedman do ekonomie zavedl. Článek je přístupný na webové adrese Nobelovy ceny: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1976/friedman-lecture.html

Martin Boďa & Petra Medvedová & Mariana Považanová, 2015. (A)SYMETRIA V OKUNOVOM ZÁKONE V ŠTÁTOCH VYŠEHRADSKÉJ SKUPINY Politická ekonomie, University of Economics, Prague, vol. 2015(6), pages 741-758.

Článek se zabývá problematikou Okunova zákona a jeho aplikací na země Vyšehradské skupiny. Autoři analyzují vztah mezi produkční mezerou a nezaměstnaností v jednotlivých zemích Vyšehradské skupiny a na základě ekonometrického modelu odhadují koeficient mezi produkční mezerou a mírou nezaměstnanosti. Článek je přístupný na webové stránce Politické ekonomie: <https://www.vse.cz/polek/1024>

Shrnutí problematiky

První část kapitoly se věnuje problematice Indexu spotřebitelských cen a jeho konstrukce. Je zde vysvětlen význam a konstrukce spotřebního koše pro výpočet míry inflace, zejména s důrazem na jednotlivé váhy ve spotřebním koši a jejich ekonomický význam. Cílem je, aby čtenář pochopil, jak ukazatel míry inflace vzniká a jaké jsou jeho základní atributy. Je také vysvětlen rozdíl mezi procentním a bazickým bodem vzhledem k používání pojmu bazický bod v analytických zprávách.

Druhá část kapitoly se zaměřuje na jiné typy cenových indexů, které jsou důležité v makroekonomické analýze. Student by měl umět rozlišit jednotlivé ukazatele míry inflace, které mohou vycházet z různých cenových indexů. Vzhledem k členství České republiky v Evropské unii je také vysvětlen význam Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen, který je sledován Evropskou centrální bankou. Následně jsou uvedené nedostatky indexu spotřebitelských, resp. z jakého důvodu index spotřebitelských cen (CPI) nemusí přesně odrážet změny v mírách inflace. Obecné přesvědčení, že CPI nadhodnocuje míru inflace, je také jeden z důvodů, proč centrální banky necílují míru inflace na 0 %, ale při kladné míře inflace.

Třetí část kapitoly se zaměřuje na vysvětlení významu mezi nominálními a reálnými veličinami, resp. z jakých důvodů jsou reálné veličiny očišťovány od vlivu cenových změn. Přizpůsobování nominálních veličin míře inflace je také běžnou součástí v jednáních při uzavírání dlouhodobých smluv. Součástí smluv je často tzv. inflační doložka, která přizpůsobuje nominální veličiny vývoji míry inflace (nebo očekávané míře inflace). Tato problematika má i praktický dosah pro pochopení chování ekonomických subjektů. Následně je vztah mezi nominálními veličinami a očekávanou mírou inflace interpretován na Fisherově efektu, který je významný i pro praktické pochopení vývoje úrokových sazeb. Současně je v tomto ohledu též významný vliv centrální banky, která na základě vývoje očekávané míry inflace nastavuje měnově-politické úrokové sazby.

Čtvrtá část kapitoly se věnuje jednomu z nejdiskutovanějších vztahů v ekonomii, vztahu mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti prostřednictvím konceptu Phillipsovy křivky. Tento koncept má také významný dopad pro chápání makroekonomické politiky, včetně historických souvislostí pro reálnou ekonomiku. Mezi ekonomy a jednotlivými ekonomickými školami neexistuje jednoznačná shoda, jakým způsobem vztahy mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti vysvětlit. Neshodnou se ani v tom, zda mezi nimi existuje vůbec nějaká souvislost. Pravděpodobně bychom nenašli mezi ekonomy kontroverznější náhled na empirickou souvislost než na vztah mezi změnou míry inflace a míry nezaměstnanosti. V mnoha ohledech se jednotlivé ekonomické školy právě liší v interpretaci tohoto vztahu. Tato část kapitoly je také důležitá pro pochopení rozdílů mezi jednotlivými ekonomickými přístupy – keynesovské ekonomie, monetarismu, teorie racionálních očekávání, nové keynesovské ekonomie. V kapitole jsou představeny jednotlivé verze Phillipsovy křivky, zvláštní důraz je dán na pochopení rozdílů mezi cenovou Phillipsovou křivkou a původní mzdovou Phillipsovou křivkou, kde mají důležitý význam jednotkové mzdové náklady, které jsou významným parametrem v praktických analýzách různých institucí (ČNB, MF ČR atd.). Následně je detailně vysvětleno rozšíření vztahu o inflační očekávání, zejména v pojetí M. Friedmana, s důrazem na kritiku hospodářské politiky udržující míru nezaměstnanosti pod úroveň přirozené míry nezaměstnanosti a vysvětlení významu konceptu peněžní iluze. Je představen také pohled amerického ekonomy R. J. Gordona (model trojúhelníku), kde je koncept Phillipsovy křivky dále rozšířen o vliv nabídkových šoků. V závěru této části kapitoly je vysvětlen i přístup teorie racionálních očekávání a následně objasněn vztah mezi produkční mezerou a mírou nezaměstnanosti (Okunův zákon). Okunův zákon vysvětluje důležitou souvislost, která vstupuje do vztahu mezi inflací a nezaměstnaností. Vztah mezi inflací a nezaměstnaností je současně spojen se změnami v reálném produktu (odchylkami skutečného produktu od jeho potenciální úrovně – produkční mezery). Tento vztah je důležitý pro pochopení modelu agregátní poptávky a agregátní nabídky, kterému jsou věnovány následující kapitoly.